

UPPSALA
UNIVERSITET

Elevers samtal om Hjalmar Söderbergs roman *Doktor Glas*

Anna Bohlin

Ämne: Svenska 4

Poäng: 15 hp

Handledare: Anna Williams

Ventilerad: Ht-11

Litteraturvetenskapliga institutionen

Uppsats Lärarprogrammet i Svenska

Innehållsförteckning

Inledning s.3

Syfte och frågeställning s. 3-4

Metod och teori s. 4-7

Avgränsning s. 7

Bakgrund s.7

Forskningsöversikt s.7-8

Hjalmar Söderberg s.8

Kort sammanfattning av Doktor Glas s.9

Användning av skönlitteratur i skolan s.9-10

Analys s.11

Moraliska och existentiella aspekter i *Doktor Glas* s. 11-16

Elevintervju s.17-23

Slutdiskussion s.24-26

Sammanfattning s.27

Källor och litteratur s. 28-29

Bilaga, Transkribering elevintervju

Inledning

Kärnämnet svenska har i gymnasieskolan många viktiga syften. Undervisningen i svenska ska utveckla elevernas förmåga att kommunicera i tal och skrift samt att läsa och arbeta med texter, både skönlitteratur och andra typer av texter. Undervisningen ska även leda till att eleverna utvecklar en förmåga att använda skönlitteratur och andra typer av texter samt film och andra medier som källa till självinsikt och förståelse av andra människors erfarenheter, livsvillkor, tankar och föreställningsvärldar.¹

Hjalmar Söderbergs roman *Doktor Glas* utgavs första gången 1905 och idag ett drygt sekel senare har över trettio svenska upplagor utkommit. Utgivningen är fortsatt stigande och boken översätts dessutom till fler och fler språk.²

Hjalmar Söderberg sade följande om sin roman *Doktor Glas*:

Det hade länge varit min dröm att skriva ett arbete, som på en gång var en tankebok och en helstöpt roman, stor eller liten. Jag fann mig inte ha lyckats därmed i Martin Bricks ungdom, och måste alltså göra försöket på nytt. Det blev *Doktor Glas*, och den gången lyckades det.³

Lyckades Hjalmar Söderberg med sin ”tankebok” att få människor att tänka? Kan *Doktor Glas* vara en bra bok att använda sig av i skolan för att på så vis få eleverna att utveckla förmågan att använda sig av skönlitteratur?

Syfte och frågeställningar

Det primära syftet med denna uppsats är att undersöka existentiella motiv och moral i Hjalmar Söderbergs *Doktor Glas*, samt att åskådliggöra uppfattningen av dessa frågor hos unga elever. I min framtida roll som svensklärare är det också av stor vikt att ha en inblick i på vilka sätt skönlitteratur är viktig för förankring och förståelse för omvärlden. Ett andra syfte är därför att undersöka vad skönlitteraturen har för betydelse för elevernas förståelse av existentiella frågor.

Med andra ord kommer jag att undersöka ett sätt att använda sig av *Doktor Glas* för att diskutera etiska, moraliska och existentiella frågor i skolan idag. Detta kommer att påvisa hur skönlitteratur kan användas som ett redskap för detta ändamål.

1

http://www.skolverket.se/forskola_och_skola/gymnasi utbildning/2.2954/amnesplaner_och_kurser_for_gymnasi_eskolan_2011/subject.htm?subjectCode=SVE 2011-11-04

² Nils O. Sjöstrand, *Läkarens plikt och moralens flytande tillstånd, synpunkter på Hjalmar Söderbergs Doktor Glas*, 2010, Stockholm

³ *Hjalmar Söderberg*, Bure Holmbäck, 1991, Stockholm, s.37.

Följande frågor bildar utgångspunkt för studien:

- Vilka moraliska och existentiella frågor behandlas i Söderbergs *Doktor Glas*?
- Har de intervjuade eleverna andra uppfattningar om vad som är moraliskt och existentiellt än forskningen kring romanen?
- Är *Doktor Glas* en passande bok att använda sig av i skolan för att utveckla förmågan att fördjupa sig i moraliska och existentiella frågor?

Metod och teori

För att kunna besvara de ovanstående frågeställningarna gör jag en närläsning av Hjalmar Söderbergs *Doktor Glas*, för att på så vis undersöka vad som är moraliskt och existentiellt intressant. Min analys kommer sedan att jämföras med forskning och litteratur om Hjalmar Söderberg och hans verk.

I studien genomförs intervjuer med fyra gymnasieelever i årskurs tre, vid en gymnasieskola i Uppsala. Som underlag för dessa intervjuer kommer jag att använda mig av Jan Trosts bok *Kvalitativa intervjuer*.

Enligt Jan Trost utmärks kvalitativa intervjuer bland annat av att man ställer enkla och raka frågor. På dessa frågor får man innehållsrika svar och efter intervjuerna har man ett rikt material genom vilket man kan finna många intressanta åsikter, mönster med mera.⁴ Innan man börjar med en studie ställs man inför frågan om man ska göra en kvalitativ eller kvantitativ undersökning. Syftet med ens projekt är avgörande för vilken slags metod man använder sig av. I många läroböcker som behandlar metod framstår kvalitativa intervjuer som lämpade enbart för förstudier till ”riktiga” studier, alltså kvantitativa. Trost menar att denna uppfattning är vanlig men den är icke desto mindre fullständigt felaktig.⁵ Han menar att om frågeställningen gäller att förstå eller att hitta ett mönster så ska man göra en kvalitativ studie.⁶ Eftersom min studie och syftet med elevintervjuerna är att få elevernas svar och synpunkter på vad som är moraliskt och existentiellt anmärkningsvärt är valet att göra en kvalitativ undersökning det mest lämpliga i detta fall.

Elevintervjun innefattar fyra elever i årskurs tre, två män respektive två kvinnor. Eleverna

---

⁴ Jan Trost, *Kvalitativa intervjuer*, Lund, 1997, s. 7.

⁵ Ibid, s. 15.

⁶ Ibid s. 16.

känner varandra relativt väl efter två år i samma klass.

Förespråkare för gruppintervjuer menar att en av fördelarna med dessa framför enskilda intervjuer är att de ger större utrymme för interaktion i gruppen vilket ger större insikt hos den enskilde om dennes egna åsikter.⁷ Grupprocesserna leder till att deltagarna får chansen att bygga vidare på varandras idéer och uppslag.⁸ En nackdel med gruppintervjuer, som Trost nämner, är att de språksamma och dominanta i gruppen lätt kan dominera helt, vilket således leder till att det bara är deras åsikter och synpunkter som kommer fram. En annan nackdel är att intervjudeltagarna lätt kan samlas kring en åsikt som är ”lämplig”.⁹

Jag anser dock att fördelarna överväger nackdelarna med en gruppintervju och den stora faktorn är tiden som sparas.

Vid intervjutillfället med eleverna var dessa informerade om intervjuens syfte, om att deras anonymitet garanterades, samt att de närsomhelst utan att behöva förklara varför, hade rätt att avbryta intervjun och gå därifrån. Intervjun genomfördes på elevernas skola och spelades in.

Efter intervjun transkriberades den enligt modellen i Catrin Norrbys bok, *Samtalsanalys-Så gör vi när vi pratar med varandra*. Enligt Norrby kan det räcka med en mycket grov transkription om syftet är att få reda på innehållsaspekter. Det intressanta är vad som har sagts, och inte hur enskilda ord uttalas eller om någon talare har stakat sig.¹⁰ Den transkriptionsmetod som väljs måste vara avpassad både till diskurstypen (om det är fråga om vardagssamtal, förhör osv) samt till syftet med analysen. Detta bidrar till att transkriptionen kan variera i finindelning alltifrån en relativt skriftspråksanpassad grov återgivning till en talspråksanpassad detaljerad transkription.

Att ha en bastranskription som utgångspunkt menar Norrby är att rekommendera om transkriptionsarbetet i första hand är till för att koda ett material i en mer lättillgänglig form.¹¹ Förhållandet mellan bastranskription och specificerad transkription liknar fonetikens grova respektive snäva transkription.¹²

Oavsett vilken metod av transkribering som används bör det ställas några generella krav på transkriberingen. Transkriptionen ska vara praktisk, vilket betyder att den ska gå att läsa som

---

⁷ Trost, 1997, s.26.

⁸ Ibid s.27.

⁹ Ibid, s.27.

¹⁰ Catrin Norrby, *Samtalsanalys, Så gör vi när vi pratar med varandra*, Lund, 1996, s. 79.

¹¹ Ibid, s.80

¹² Per Lindell, *Transkription av tal och samtal: teori och praktik*, Linköping, 1994, s.14.

någon sorts text och den ska kunna utföras på ett vanligt ordbehandlingsprogram.¹³

Gällande talspråksanpassning i transkriptionen så ska tvekljud, hummanden och andra småord som exempelvis, eh, öh, um och mm, som normalt inte förekommer i skriftspråket transkriberas. Principen för talspråksanpassning är att man utgår från normal ortografi och gör mindre justeringar. Det kan till exempel handla om talspråksformer som ofta stöts på i ledigt skriftspråk: mej och dej för mig och dig. Om någon däremot uttalar orden skriftspråkligt transkriberar man det också på det viset.¹⁴ Verb i preteritum förlorar ändelsen om denna inte uttalas, som exempel arbeta-arbetade.¹⁵

Följande principer kommer att användas i min transkribering. Pauser kommer att markeras ut som (P). När något sägs med skrattande röst markeras detta med asterisk runt det som sagts. Om alla i gruppen skrattar markeras detta som SKRATT och om det bara är den som talar som skrattar markeras detta som SKRATTAR. [ ] är överlappande tal. Med X menas att det är omöjligt att höra ett ord, vid XX är det två ord som inte hörs och om det är tre eller fler ord markeras detta som XXX.¹⁶

Eleverna kommer att benämnas som manlig elev 1 (m1), manlig elev 2 (m2), kvinnlig elev 1 (k1) och kvinnlig elev 2 (k2).

En komparativ studie mellan elevernas svar/synpunkter och forskningen/litteraturen sker sedan. Därefter tillkommer en diskussion om hur man kan använda sig av skönlitteratur och specifikt *Doktor Glas* i skolan för att diskutera existentiella och moraliska frågor.

Analysen utförs på Hjalmar Söderbergs *Doktor Glas* för att elever än idag läser denna bok, den har en klassikerstatus. Dessutom gjorde den ett djupt intryck på mig när jag läste den i gymnasieåldern.

Helen Schmidl menar i sin avhandling *Från vildmark till grön ängel* (2008) att vi alla har olika sätt att närma oss skönlitterära texter och att detta aktualiseras i skolans litteraturundervisning.¹⁷ Mottagandet av en skönlitterär text påverkas av de normer och attityder i vår närmaste omgivning som vi internaliserat. Att ta med i beaktande är genusaspekter, men även faktorer som social tillhörighet, etnicitet och det specifika lästillfället. Ungdomars läsning skiljer sig beroende på om läsningen sker i skolan eller hemma.¹⁸

---

¹³ Lindell, 1994, s.14.

¹⁴ Norrby, 1996, s.83.

¹⁵ Ibid, s.84.

¹⁶ Ibid, s. 87-89.

¹⁷ Helen Schmidl, *Från vildmark till grön ängel-receptionsanalyser av läsning i åttonde klass*, Göteborg, 2008, s. 13.

¹⁸ Schmidl, 2008, s. 26.

Inom den didaktiska forskningen framhålls ofta enligt Schmidl, betydelsen av att eleverna i skolan får arbeta aktivt med skönlitterära texter. Eleverna ska inte lämnas ensamma med sin läsning och läraren bör se till att de får möjlighet att bearbeta de tankar och reflektioner som läsningen ger.¹⁹

Avgränsning

En avgränsning har gjorts på så vis att undersökningen koncentreras till ett skönlitterärt verk, *Doktor Glas* av Hjalmar Söderberg. Det är av utrymmesmässiga skäl som denna avgränsning är nödvändig. Analysen kommer att underbyggas med hänvisningar till forskningen om Söderbergs verk.

Angående elevintervjuerna har jag valt att endast intervjua fyra elever och göra en gruppintervju. Detta av både tids- och utrymmesmässiga skäl. Att intervjua så många elever så att en kvantitativ bedömning skulle kunna göras skulle kräva mer tid och utrymme än vad som står till buds inom ramen för uppgiften. Dessutom är en kvalitativ undersökning det som lämpar sig bäst i förhållande till uppsatsens syfte.

Bakgrund

Forskningsöversikt

Då Hjalmar Söderberg är en av de riktiga tungviktarna i den svenska litteraturen finns det oerhört mycket skrivet kring honom och hans verk.

Som underlag för min analys används dock följande verk: *Liv, jag förstår dig inte* av Lars O Lundgren (1987) är den första större undersökningen av Hjalmar Söderbergs *Doktor Glas*. Lundgrens bok betraktar bland annat texten ur en genresynpunkt, diskuterar idéerna i boken samt Hjalmar Söderbergs sätt att binda samman historiens logik med persongestaltningen.

Hjalmar Söderberg-ett författarliv (1988) av Bure Holmbäck. Bure Holmbäck presenterar här Söderberg i helfigur i den första stora biografien om denne. Boken innehåller en grundlig genomgång av Hjalmar Söderbergs författarskap.

I *Hjalmar Söderberg och passionerna* (1991) skildrar Bure Holmbäck bland annat det passionerade draget, lidelsefullheten och uthålligheten hos Söderberg, som blir särskilt tydliga om man ser till hela hans författarskap. Det är den helhetsbilden som Holmbäck vill ge i denna bok.

Ett annat verk är *Läkarens plikt och moralens flytande tillstånd- synpunkter på Hjalmar*

---

¹⁹ Schmidl, 2008, s. 41.

Söderbergs Doktor Glas (2010), red Nils O. Sjöstrand Denna textsamling ger en bakgrund till Doktor Glas udda personlighet och till mordet som han begår. Tiden då romanen utspelade sig behandlas och även de tankar som präglade den, en del tankar är fortfarande aktuella medan andra är passerade och glömda. Annat som diskuteras är romanens förhållande till verkligheten och om romanens gestalter hade några förebilder i det verkliga livet.

En C-uppsats som behandlar *Doktor Glas* är Anita Sundstedts *En receptionsanalys av Hjalmar Söderbergs roman Doktor Glas, med inriktning på etiken kring liv och död* (1992). Syftet är att redovisa mottagandet och debatten kring *Doktor Glas*, dels ur ett samtidsdokument, dels för att belysa de etiska frågorna i *Doktor Glas* som rör liv och död, dödshjälp, självmord och abort.²⁰

En annan C-uppsats som behandlar skönlitteratur i skolan är Per Olvmyrs och Patrik Svenssons examensarbete i svenska, *Läsning av skönlitteratur i skolan. Vad ska eleverna läsa och varför?* Den handlar om valet av skönlitteratur inom svenskämnet och vad syftet är med denna läsning i skolan. Per Olvmyr och Patrik Svensson har fyra kvalitativa undersökningar med svensklärare samt gör en kritisk närläsning av den kanondebatt som följde Folkpartiets förslag under sommaren och hösten 2006.²¹

Hjalmar Söderberg

Hjalmar Söderberg (1869-1941) är en av 1900-talets stora svenska författare. Söderberg växte upp på inre Östermalm, endast några kvarter från Humlegården. Socialt kan man betrakta hans uppväxtmiljö som medelklass.²² Ofta beskrivs Söderberg som en lysande Stockholmskildrare. När Söderberg debuterade som romanförfattare hade han redan gjort sig till ett namn som kulturjournalist och under sina senare år ägnade han sig åt kristendomskritisk forskning.²³ Hans verk har en bestående aktualitet eftersom så många av hans tankar och uppfattningar är moderna.²⁴ Bland Söderbergs prosaverk kan nämnas *Martin Bircks ungdom*, *Den allvarsamma leken* och *Hjärtats oro*.²⁵

---

²⁰ Anita Sundstedt, *En receptionsanalys av Hjalmar Söderbergs roman Doktor Glas, med inriktning på etiken kring liv och död*, 1992, Uppsala

²¹ Per Olvmyr, Patrik Svensson *Läsning av skönlitteratur i skolan. Vad ska eleverna läsa och varför?* (2007)

²² Bure Holmbäck, *Hjalmar Söderberg-ett författarliv*, Stockholm, 1988, s.9.

²³ <http://www.ne.se/lang/hjalmar-s%C3%B6derberg>

2011-11-27

²⁴ <http://www.soderbergsallskapet.se/hjalmarsoderberg/>

2011-11-27

²⁵ <http://www.soderbergsallskapet.se/bibliografi/>

2011-11-27

Kort sammanfattning av *Doktor Glas*

Tyko Gabriel Glas är en läkare i Stockholm som föreläskar sig i fru Gregorius. En dag får han besök av Fru Gregorius som anförtror åt honom att hon ej kan göra sin ”plikt” gentemot sin man pastor Gregorius. Hon är mycket olycklig i sitt äktenskap och är närmast äcklad av sin man. Hon berättar även att hon är en otrogen hustru och förklarar att skilsmässa inte är en utväg för en pastorshustu som hon. Fru Gregorius ber doktorn att han ska berätta för pastor Gregorius att hon lider av en åkomma i underlivet som hindrar samlivet. Doktor Glas som redan tidigare ogillade pastorn starkt bestämmer sig för att få pastorn att tro att hans hjärta är dåligt och att avhållsamhet är nödvändigt. Fru Gregorius återvänder till Doktor Glas och berättar att han ej kunnat hålla sitt löfte om avhållsamhet, att han snarare tvingat sig på henne.

Doktor Glas har sedan tidigare några cyankaliumpillers som han har ”ifall att” som han säger. Han säger i början av romanen, ”akta dig präst annars dödar jag dig” Sakta sprider sig planer i läkarens sinne om att ta livet av honom. En sommarkväll händer det plötsligt och pastorn tar cyankaliumpillren som Doktor Glas säger är bra medicin för matsmältningen, och så är det gjort. Pastor Gregorius är död i befarat slaganfall.

Skönlitteratur i skolan

I början av 1800-talet var inte böcker och läsning av lika stor betydelse för de unga i Sverige. Istället hämtade barn och unga värderingar och förebilder ur det verkliga livet. Litteraturen bidrog till att eleverna fick nya möjligheter att uppleva världen och på så vis skaffa sig kunskaper och insikter.²⁶ Jan Thavenius menar att under de dryga hundra åren som undervisning har skett i litteratur, har den ständigt kritiserats för att ägna mer tid åt att förmedla kunskaper om författare och epoker än att låta litteraturen själv komma till tals.²⁷

Hur är fallet idag? Vad är det som litteraturen ska ge eleverna? I förordningen för läroplan för gymnasieskolan står det att det är skolans ansvar att varje elev ”kan söka sig till saklitteratur, och skönlitteratur som en källa till kunskap, självinsikt och glädje”.²⁸ Vidare ska undervisningen i svenska syfta till ”att eleverna utvecklar sin förmåga att kommunicera i tal

---

²⁶Jan Thavenius, *Svenskämnets historia*, Lund, 1999. s. 26.

²⁷Ibid, s. 26.

²⁸http://www.skolverket.se/lagar_och_regler/2.3134/2.5007?_xurl=http%3A%2F%2Fwww4.skolverket.se%3A8080%2Fwtpub%2Fws%2Fskolfs%2Fwpubext%2Ffs%2FRecord%3Fk%3D2302

2011-11-14

och skrift samt att läsa och arbeta med texter, både skönlitteratur och andra typer av texter”.²⁹

Gunilla Molloy i *Reflekterande läsning och skrivning* (2008) anser att läraren ska uppmuntra att barn slukar böcker. Däremot ska läraren inte nöja sig med att eleverna ”läser utan att tänka” av den orsaken att läraruppdraget, alltså kursplanen är tydlig i att elever dels skall aktivt kunna delta i samtal och diskussioner och sätta sig in i andras tankar.³⁰ Lärare måste således träna eleverna i att reflektera över de texter de läser och att samtala både om de erfarenheter som texten beskriver och om de egna tankar som texten kan väcka.

Enligt Helen Schmidl har betydelsen av samtal och skrivande kring skönlitteratur i skolan lyfts fram i en rad litteraturdidaktiska studier.³¹ Också i dagens skola diskuteras ofta vad som ska läsas och hur man ska göra för att för att utveckla elevernas kunskaper och få dem att bli engagerade läsare. Som tidigare nämnts i uppsatsen ska svenskämnet utveckla en förmåga att använda skönlitteratur som källa till självinsikt och förståelse av andra människors erfarenheter, tankar och föreställningsvärldar.³² Schmidl menar att en förutsättning för att elever självständigt ska kunna hantera en text och uttrycka åsikter om den är att de kan använda sig av skilda sorters argumentationstekniker.³³ Lars Wolf i *Läsaren som textskapare* menar att det i litteraturundervisningen ska betonas att en tolkning inte får ske på bekostnad av andra tolkningar. Tolerans för olika tolkningar ska således ses som någonting positivt. Frågor ska ställas, även om de endast leder till nya frågor.³⁴

Sammanfattningsvis har skönlitteraturen i skolan tillskrivits en viktig roll. Skönlitteratur ska vara en källa till självinsikt och förståelse gentemot andra samt vara en källa till glädje.

---

²⁹http://www.skolverket.se/forskola_och_skola/gymnasieutbildning/2.2954/amnesplaner_och_kurser_for_gymnasieskolan_2011/subject.htm?subjectCode=SVE 2011-11-14

³⁰ Gunilla Molloy, *Reflekterande läsning och skrivning*, Lund, 2008, s. 70.

³¹ Schmidl, 2008, s. 41-42.

³²http://www.skolverket.se/forskola_och_skola/gymnasieutbildning/2.2954/amnesplaner_och_kurser_for_gymnasieskolan_2011/subject.htm?subjectCode=SVE 2011-11-14

³³ Schmidl, 2008, s. 66-67.

³⁴ Lars Wolf, *Läsaren som textskapare*, Lund, 2002, s. 134-135.

Analys

Moral och existentiella aspekter i *Doktor Glas*

Lars O Lundgren i *Liv, jag förstår dig inte* menar att:

Tankeboks-inslaget i *Doktor Glas* skulle alltså närmast utgöras av dels reflektioner och livsfilosofiska diskussioner, dels debatt, polemik och kritik. Mellan de två typerna av inslag finns naturligtvis inga vattentäta skott- det förstnämnda bildar bakgrund och skänker rymd åt det senare, ger det aktuella en mer allmängiltig dimension. Polemiken utgår från vissa av dåtidens aktuella frågor, varav en del dock har visat sig ha en påfallande långlivad karaktär. Det gäller frågor kring abort, eutanasi, självmord, äktenskap, skilsmässa samt en kritik av kyrkan och dess företrädare.³⁵

Intressant här är att frågorna som dyker upp i boken fortfarande är aktuella idag, trots att boken skrevs för över hundra år sedan. Boken väcker tankar och man börjar reflektera kring dess olika teman. Lars O Lundgren menar att vid sidan av den konstnärliga utformningen och den genomarbetade kompositionen spåras det i *Doktor Glas* en brist på svar, men istället frågor som fortsätter att oro och engagera. Lundgren antyder att det är en av förklaringarna till textens förmåga att fortfarande locka till läsning och ställningstagande.³⁶

Abort och existentiella aspekter

Ett av dessa teman är frågan kring abort, som Lars O Lundgren lyfter fram. I *Doktor Glas* behandlas abortfrågan på så vis att Glas berättar om gravida kvinnor som kommer till honom och bönar och ber om att få hjälp av honom. Glas säger då: ”Jag svarade naturligtvis med den vanliga utanläxan, som jag alltid läser upp i liknade fall; min plikt som läkare, och aktningen för människoliv, också det spädaste. Jag var allvarlig och obeveklig. Så måste hon då gå till sist.” (Hjalmar Söderberg, *Doktor Glas*, Stockholm, 1905, s.25) Kerstin Ekman menar att doktor Glas är utomordentligt ängslig att följa lagen, när det till exempel gäller fosterfördrivning. Ändå begår han ett mord, som är ett lagbrott som är det grövsta vi känner.³⁷

Lars O Lundgren framhåller även det faktum att *Doktor Glas* är en dagboksroman och att detta lätt inbjuder till tankemässiga inslag. De tankemässiga inslagen kan knytas till jagets

---

³⁵ Lars O Lundgren, *Liv jag förstår dig inte*, Stockholm, 1987, s. 39.

³⁶ Ibid, s.131.

³⁷ Kerstin Ekman, *Skuggan som ville bli människa*, red Nils O Sjöstrand, *Läkarens plikt och moralens flytande tillstånd*, Stockholm, 2010, s. 230.

belägenhet eller till det som doktor Glas är med om. Lundgren menar att doktor Glas spörjer och uttrycker undran, som till exempel ”Liv, jag förstår dig inte” och spekulerar kring moraliska frågor.³⁸ Samma mening som Lundgren tar som exempel känns väldigt existentiell och livsfilosofisk. Dessutom är ” Liv jag förstår dig inte” namnet på Lars O Lundgrens stora undersökning om *Doktor Glas*. Det citatet speglar Doktor Glas inställning till livet och man kan ana en viss uppgivenhet och skepticism gentemot tillvaron.

Religionskritiken

Annat som behandlas i *Doktor Glas* är som Lundgren menar, kritiken av kyrkan och dess företrädare. Ett tydligt exempel som påvisar detta är när Helga berättar för Doktor Glas hur det kom sig att hon ingick äktenskap med pastor Gregorius.

Men jag trodde att det var Guds vilja. Man hade ju lärt mig att tro, att Guds vilja alltid var det, som allra mest bjöd vår egen vilja emot. Ännu natten förut hade jag ju legat vaken och bätt till Gud om befrielse och ro. Jag trodde nu, att han hade hört mina böner - på sitt sätt. (Söderberg, s. 57)

Kritiken gentemot kyrkan är återkommande i boken och när Helga har varit hos Doktor Glas och anförtrott för honom att pastorn inte kunnat hålla sin avhållsamhet tänker doktorn följande: ”Allt ger honom rätt mot henne: världen, gud, hans eget samvete. Kärleken är naturligtvis detsamma för honom som den var för Luther: ett naturbehov, som hans gud en gång för alla har givit honom att tillfredsställa med just denna kvinna”. (Söderberg s.97)

Det är tämligen tydligt att boken utgör en kritik gentemot kristendomen och dess företrädare. Allt som är dåligt är kristendomens fel. Utan religionen skulle Helga inte ha gift sig med pastor Gregorius eftersom denna hade fått en religiös uppfostran som sedan fick henne att ingå äktenskap med den mycket äldre pastorn. Dessutom hade Helga kanske haft möjligheten att kunna skilja sig, om hon inte hade ingått äktenskap med en man med kristet ämbete. Pastor Gregorius skildras negativt genom boken. Ett exempel: ”Samma feta grådaskiga ansikte, samma smutsigula polisonger, litet gråa nu kanske, och samma outgrundligt gemena blick bakom glasögonen”. (Söderberg, s.22)

Den som Doktor Glas mördar är ju icke att förglömma en kyrkans man, nämligen en pastor. En pastor som beskrivs som vedervärdig så här anas kritik gentemot kyrkans företrädare.

Bure Holmbäck menar att drivkraften till doktor Glas tankar och den handling de utlöser gestaltas inte endast som kärleken till Helga Gregorius och vämjelsen för hennes man. En viktig bakgrund är den speciella moral och livsinställning som pastor Gregorius har.

Holmbäck menar att *Doktor Glas* i den meningen är ett religionskritiskt dokument, även om

---

³⁸ O Lundgren, 1987, s. 40.

utrymmet av den diskussionen inte står i proportion till de effekter boken fick för synen på Hjalmar Söderberg som ”prästhatare”. Enligt Holmbäck var kritiken av kristendomen ingenting som var nytt för Söderberg och den skulle efterhand utvecklas i nya och mer renodlade former.³⁹ Holmbäck menar att kritiken mot kristendomen bara förekommer lätt antydd och det för att placera pastorns beteende och synsätt i ett åskådligt sammanhang.⁴⁰

Själv mord

Lundgren nämner att *Doktor Glas* väcker frågor som visar sig ha en påfallande lång karriär och en av dessa frågor han benämner är självmord.⁴¹ Helga kommer till Glas och berättar hur lycklig hon har varit under de veckor som hennes man varit bortrest och att hon nu vill dö:

Jag ångrar ingenting, men jag vill dö. Och ändå är det så svårt. Jag tycker att självmord är fult, isynnerhet för en kvinna. Jag har en sådan afsky för allt våld på naturen. Och jag vill inte heller göra honom någon sorg.

Jag teg och lät henne tala. Hon kisade smalt med ögonen:

-Ja, självmord är fult. Men det kan vara ännu fulare att lefva. Det är förskräckligt att man så ofta bara har det som är mer eller mindre fult att välja på. Den som kunde få dö! (Söderberg, s.187.)

Här ges inte heller något entydigt svar på om vad Doktor Glas egentligen tycker om självmord. Å ena sidan håller han med Helga att självmord är fult, men å andra sidan säger han ju att det kan vara ännu fulare att leva. Tänkvärt är också det faktum att Glas hade gjort i ordning cyankaliumpiller till sig själv. Själv mord måste således ha känts som ett möjligt val för läkaren.

Själv mord skulle möjligtvis passa under begreppet existentiell aspekt, eftersom det handlar om livet.

Moralen

Gällande moralen i *Doktor Glas* är följande citat när doktorn har en inre dialog med sig ett relevant exempel:

---

³⁹ Holmbäck, 1988, s.240.

⁴⁰ Ibid, s.210.

⁴¹ O Lundgren, 1987, s. 39.

Lagen är löjlig, kort sagdt, och ingen anständig människa låter sitt handlingsätt bestämmas af den.

-Men den oskrivna lagen? Moralen...?

- Käre vän, moralen befinner sig, det vet du lika väl som jag, i flytande tillstånd. Den har undergått märkbara förändringar till och med på de ilsabba ögonblick som vi två ha lefvat i världen. Moralen, det är den berömda kriticirkeln kring hönan: den binder den som tror på den. Moralen är andras åsikter om det rätta. Men här var det ju fråga om min! Det är sant, i en mängd fall, kanske i de allra flesta och oftast förekommande, stämmer min åsikt om det rätta någorlunda öfverens med de andras, med "moralen"; och i en mängd andra fall finner jag divergensen mellan mitt jag och moralen icke vara värd de risker som en afvikelse kan draga med sig, och underordnar mig därför. På så sätt blir moralen för mig medvetet vad den i praktiken är för alla och en hvar, ehuru icke alla veta af det: icke en fast och öfver allting bindande lag, men en i hvardagslag brukbar modus vivendi i det ständiga krigstillståndet mellan jaget och världen. (Söderberg, s. 151-152)

I och med detta citat framträder diskussionen om vad moral egentligen är. Modus vivendi är latin och betyder översatt till svenska "sätt att leva". Modus vivendi är ett uttryck för provisoriskt ordnande av svåra eller invecklade förhållanden (som gör det möjligt att fungera i väntan på en definitiv lösning).⁴² Glas argumenterar med sig själv och kommenterar att moralen är flytande och att moralen är andras åsikter om det rätta.

Även i detta yttrande i *Doktor Glas* framkommer Glas tankar om moralen väldigt tydligt.

Aldrig har jag haft en så stark känsla af att moralen är en karusell, som går rundt. Det visste jag egentligen förut, men jag hade alltid tänkt mig, att svängningstiderna måste vara sekler eller tidevarf-nu föreföllo de mig som minuter och sekunder. (Söderberg, s. 61-62)

Liknelsen vid moralen som karusell är intressant. Det tycks nästan som Glas är på väg att spåra ur, hans liv och tankar är som en karusell som åker runt, runt. Glas säger även:

Det är klokt att ta seden dit man kommer; det är enfaldigt att göra det med öfvertygelse. Jag är en resande i världen; jag ser på människornas seder och tar upp hvad jag har bruk för. Och moral kommer av mores, seder; den hvilar helt och hållet på seden, bruket; den har ingen annan grund. Och att jag genom att döda den där prästen begår en handling som strider mot bruket behöfver du inte undervisa mig om. Moralen – du skämtar. (Söderberg, s.152-153.)

En starkt sammanhållande faktor i romanen enligt Lars O Lundgren blir den yttre mordhistorien innefattande beslutets framväxt, dådets kulmen och efterspelets decrescendo. Lundgren menar också att läsarens associationer länkas i riktning mot mordet genom nästan omärkliga förutskickanden. Som exempel tar Lundgren upp citatet "Varför får jag inte bara sova"? Jag har ju inte begått något brott."⁴³

Lars O Lundgren menar att tyngdpunkten i romanen inte ligger på den yttre spänningen, även om den också medverkar, utan på inre konflikter och en moralisk problematik som bland annat tar sig uttryck i Doktor Glas utdragna tvekan, hans svårigheter att bestämma sig hur han

⁴² <http://www.ne.se/lang/modus-vivendi> 2011-12-08

⁴³ O Lundgren, 1987, s, 32.

ska agera.⁴⁴

Bure Holmbäck menar att man kan beskriva Doktor Glas som en filosofisk, moralisk och psykologisk analys, konstruerad och komponerad så att den låter sig inplaceras i en realistisk samtidsmiljö.⁴⁵ Holmbäck hävdar att Söderberg ville genomföra ett litterärt experiment. Det primära menar Holmbäck är inte budskapet, viljan att proklamera en moral av ena eller andra sorten, det primära är att skildra och gestalta. Holmbäck framhåller att det är lika fel att uppfatta boken som en propaganda för rätten att döda som att se den som en moralitet om det orätta i att döda. Doktor Glas är ett försök till studium av de psykologiska mekanismerna hos en mördare, som i de allra flesta andra avseenden utom sin gärning är en respektabel person. Holmbäck menar även att Söderberg inte vill nå subjektiva synpunkter på det enskilda fallet, utan en belysning av en del av livet, med möjligheter till generella slutsatser.⁴⁶

Bure Holmbäck menar vidare:

Det är karaktäristiskt för Hjalmar Söderberg sätt att arbeta, att den grundläggande moraliska aspekten, attityden till doktors brottsliga handling, endast kommer till synes på två indirekta sätt: i doktors inre dialog, den stora nattliga uppgörelsen ett par veckor före mordet, och genom de perifera händelser och minnen som han noterar- konkret om abortfrågan, principiellt om dödandet som tankeexperiment- och som diskret ger läsaren en insikt om att frågan om rätt och orätt inte är någon enkel sak att utreda.⁴⁷

Lars O Lundgren hävdar att det väsentliga för Doktor Glas då han bestämmer sig för att döda pastorn är att befria Helga från de upprepade övergrepp hon utsätts för. Läkaren ser ingen annan realistisk möjlighet att hjälpa Helga. Lundgren menar också att det inte är att undra på att denna framställning av ett etiskt motiverat mord kunde te sig utmanande för samtida och senare kritik.⁴⁸

Den 2 juli i dagboken skriver Doktor Glas följande:

Jag kände att jag blef het, mina tinningar bultade. Jag hörde en röst inom mig så tydligt, att jag nästan blef rädd för att jag tänkte högt, en röst hviskade mellan tänderna: Akta dig, präst! [...] Akta dig, ditt lif är i min hand om jag vill, jag kan göra dig salig förrän du önskar. Akta dig, präst, du känner mig inte, mitt samvete har inte den ringaste likhet med ditt, jag är min egen domare, jag är af en människosort som du inte anar att den finns till! (Söderberg, s.51)

Detta stycke är från bokens början och ändå förekommer det väldigt starka yttranden kring pastor Gregorius. Som läsare förstår man tidigt att Doktor Glas hyser ett stort förakt gentemot pastorn och undrar hur långt Glas egentligen är beredd att gå. Att han säger ”akta dig präst”

---

⁴⁴ O Lundgren, 1987, s. 33.

⁴⁵ Holmbäck, 1988, s. 237.

⁴⁶ Bure Holmbäck, *Hjalmar Söderberg och passionerna*, Borås, 1991, s.43.

⁴⁷ Holmbäck, 1991, s.46.

⁴⁸ O Lundgren, 1987, s.128.

flera gånger bygger upp en hatisk stämning. Genom stycket ovan ges en inblick i vad som skall ske senare. Även här dyker kritiken gentemot kristendomen och dess företrädare upp.

Kerstin Ekman hävdar att det inte är genom intellektuella överväganden som impulsen att döda pastor Gregorius dyker upp. Det som utlöser mordlusten är avsky och det faktum att pastorn är ful. Ekman menar att en övertygande beskrivning av pastorns fulhet ges redan innan någon intrig skildrats i romanen.⁴⁹ Ekman menar också att man i *Doktor Glas* inte avskyr huvudpersonen:

Man dras in i hans ensamhet, hans vemodiga längtan efter att den ska brytas och hans uppgivenhet – han inser ju att han aldrig kommer att komma ur den. Man förstår hans begär efter handling i detta sömnlösa skuggliv. Hans önskan att med en gärning, man kunde nästan säga ett dåd, ett hjältedåd, ändra livets villkor.⁵⁰

Måhända att det är därför att pastor Gregorius skildras så negativt att det är svårt hysa medlidande med honom, för som Ekman påpekar får man som läsare tidigt associationer att pastor Gregorius är en ful och dålig människa.

Bure Holmbäck anser att *Doktor Glas* är en berättelse uppbyggd på kontraster och spänningar. Kontrasten mellan Glas i grunden idealistiska syn på kärlek och den påträngande sexualitet som omger honom i skiftande gestaltningar, kärlekspar, begäran om aborter med mera, kontrasten finns även mellan det ovärdiga och det värdiga i livet, vilket får till följd att frågan väcks om rätten att döda och plikten att rädda liv.⁵¹

Nationalencyklopedin beskriver doktor Glas på så vis att det är genom doktors anteckningar som den officiella moralen demonteras och leder till en diskussion om den enskilda människans rätt att ta ett öde i sina händer.⁵²

Sammanfattningsvis är de moraliska och existentiella aspekter i boken följande: synen på aborter, rätten att döda och kristendomskritiken. I boken diskuteras även moralen flitigt, vad moral är och så vidare. De existentiella aspekter som framkommer är till exempel när doktor Glas uttrycker ”Liv, jag förstår dig inte” samt självmords- och abortfrågan.

---

⁴⁹ Ekman, 2010, s.227.

⁵⁰ Ekman, 2010, 234.

⁵¹ Holmbäck, 1991, s.39.

⁵² <http://www.ne.se/doktor-glas> 2011-12-01

Analys

Elevintervju

I elevintervjun fick eleverna inledningsvis frågan om det är rätt att döda för att skydda någon annan. Så här svarade de:

Är det rätt att döda för att skydda någon annan?

(P)

K1 Asså, kanske inte som han gjorde i boken, asså för att hon inte vill vara i de äktenskapet. De tyckte ja va lite väl.

K2 Ja minns inte varför hon inte skilde sig?

M2 Han skulle aldrig gå med på skilsmässan, han skulle aldrig förlåta henne.

Av svaret från den kvinnliga elev 1 att döma verkar hon lite osäker på huruvida det faktiskt var fel att döda någon för att skydda en annan människa. Det finns en viss tveksamhet i hennes svar eftersom hon använder sig av tveksamhetsmarkören ”kanske”. Dessutom inleder eleven sitt yttrande med ”asså” vilket även det skulle kunna uppfattas som en tveksamhetsmarkör.

En intressant aspekt på det hela är det faktum att eleverna inte svarar på frågan som ställs, med undantag för den k1 som gör ett yttrande. Diskussionen går istället in på äktenskapet och skilsmässor. Det är intressant på så vis att synen på äktenskap och skilsmässor också är någonting som Lars O Lundgren tar upp som frågor som väcks läsandes *Doktor Glas*. En annan bidragande orsak kan vara att frågan möjligtvis var för svår för att kunna ge ett svar, eller så intresserade sig eleverna inte nämnbart för detta. En annan faktor som kan bidra till att eleverna inte sade så mycket kring denna fråga är att det var precis i början av intervjun och eleverna var lite nervösa och att inte riktigt kommit igång ännu.

I intervjun ställs även frågan om hur eleverna tror att Doktor Glas mår efter att han har mördat pastor Gregorius och eleverna svarar så här:

M2 Asså ja tycker nästan att liksom han börjar diskutera efter hur man ska leva sitt liv.

K1 Ja

M2 Han börjar ju tänka efter mordet. Att de nästan var en bra grej

K2 Ja mordet gör att han blir en verklig människa känns det som

M2 Ja, ja håller faktiskt med. Det kändes att han han..

M1 Han börjar känna saker

M2 Ja, precis han börjar känna saker å börjar tänka att kärlek kanske är bra å så

Alla Mm

M2 De känns som han kom till en bättre insikt efter att han hade mördat någon

Nu verkar det dock som att eleverna vänt lite i kring diskussionen om det är rätt att döda. Eleverna som yttrar sig i denna fråga verkar alla vara tämligen överens om att mordet faktiskt är en bra händelse eftersom Doktor Glas blir som de säger, en verklig människa som börjar känna saker och att kärlek kanske är bra och så vidare. Bure Holmbäck menar att det är kontrasten mellan det ovärdiga och det värdiga i livet, som får till sin följd att frågan väcks om rätten att döda och plikten att rädda liv.⁵³ En intressant aspekt är att eleverna inte nämner någonting om just plikten. De analyserar rätt att döda och mordet ur doktors synvinkel, hur han mår efter och att han blir en verklig människa, men inte plikten. Däremot verkar det som att eleverna är inne på samma spår som Kerstin Ekman, vilket är tänkbart. Ekman menar som ovan nämnts att man som läsare blir väldigt engagerad i hans ensamhet och liv och att man på något vis förstår att det krävs en handling för att Glas ska kunna förändra sitt liv

Vi går vidare. Vad är det centrala temat i boken?

(P)

M2. Asså, det centrala temat tycker ja är va är moral

K2. Ja precis va är rätt och fel

M1. En rätt och fel diskussion hela tiden

M2. Sen svävar han ju ut om andra grejer och så men han kommer alltid tillbaka till vad som är moral, å rättfärdigar liksom. De känns som att de är det centrala temat i allfall.

Intressant i detta sammanhang är att Lars O Lundgren hävdar att tyngdpunkten i romanen ligger på inre konflikter och en moralisk problematik.⁵⁴ Eleverna verkar alltså vara inne på samma spår som Lundgren. Det centrala i romanen är för dem vad moral är och vad som är rätt och fel.

---

⁵³ Holmbäck, 1991, s.39.

⁵⁴ O Lundgen, 1987, s.33.

Han har ju nekat kvinnor som kommer till honom som vill göra abort så boken är ju aktuell på så vis.

M1: Det är ju konstigt att det fortfarande är en så pass stor fråga.

Ja, det har ju också med moral, rätt och fel.

M2: Jag undrar om det handlar så mycket om abort egentligen. Det känns mer som att han diskuterar det som händer, att man ska tänka att sådär tänker jag också ibland, han tänker ju mycket, de tar aldrig slut.

SKRATT .

M2 De är nog inte han han vill diskutera aborter, utan mer meningen med livet och sådär.

K1 Abort är väl också rätt att döda.

M2. Ja vet, men det var inte det

M1 Mer vad är ett liv.

Anmärkningsvärt och intressant här är manlig elev 1, som menar att det är konstigt att abortfrågan fortfarande är en så pass stor fråga. Han preciserar inte riktigt vad han menar med svaret och de andra eleverna verkar inte nämnbart intressera sig för hans uttalande. Intressant är även diskussionen som väcks mellan kvinnlig elev 1 och de manliga eleverna, om att abort också är rätt att döda. Manlig elev 1 verkar inte tycka att det är abort som är det viktiga i boken, för honom verkar det istället vara den existentiella delen som är det centrala i boken, som manlig elev 1 säger, ”mer vad är ett liv”. Manlig elev 2 anser att det centrala i *Doktor Glas* är vad moral är för någonting och då instämmer den kvinnliga elev 1 i att det handlar om rätt och fel. Intressant att peka på är också att eleverna verkar antyda att moral och ”rätt och fel” är samma sak.

Mer exempel på vad som är existentiellt?

(P)

Tror ni att han är kristen?

K1 Nej det kan han väl inte vara

M2 Nää han var väl det förut, vänta nu

K2: Han pratade inte så mycket om det i boken. jag uppfattade inte det iallfall.

M1Han va grymt smart när han va liten. Gick i klassen över å []

XXX

En mycket intressant iakttagelse här är att eleverna inte uppfattar *Doktor Glas* som kritisk till kristendomen eller dess företrädare. Bure Holmbäck menar som nämnts tidigare i analysen att romanen är ett religionskritiskt dokument, även om kritiken bara förekommer lätt antydd för att placera pastorns beteende och synsätt i ett åskådligt sammanhang.⁵⁵ Eleverna gör ingen koppling till att Gregorius är en kyrkans man och att boken på så vis är religionskritisk. Intressant är också att eleverna blir tysta när de ska tala om vad som är existentiellt i boken.

Pastorn. Vad får man för tankar om honom?

K1 Han känns ganska äcklig.

[ ]

Jag tycker man kan se honom framför sig

Alla Aa

M1 Obehaglig

K2 Som en slemmig groda typ

K 1 Han andas tungt sådär

Även eleverna har alltså negativa associationer gentemot pastor Gregorius. De beskriver honom som äcklig, som slemmig groda och så vidare. Det stämmer överens med Kerstin Ekmans beskrivning om att man som läsare tidigt får övertygande beskrivningar av hur ful pastorn är redan innan någon intrig presenterats i boken.⁵⁶

Han våldtar egentligen henne.

M2 Ja, a det gör han ju

M1 Han utnyttjar ju allt möjligt för att få det som behagar honom

K1 Ja till och med när hon är sjuk liksom

XXX

Han säger att det är hans plikt, och då skulle ju en läkare kunna säga samma sak, att det liksom är dennes plikt att faktiskt att skydda någon som far illa. Plikten är ganska intressant också. Men man får inga sympatier för honom

K2 Nä verkligen inte

M 1, Men hur illa man ändå tycker om honom så tycker man ju att Doktor Glas gör fel. Det är så svårt för man kan inte (P) det är första gången för mig som ja läser inte bok och inte tar någons parti

---

⁵⁵ Holmbäck, 1988, s. 240.

⁵⁶ Ekman 2010, s.227.

XX

K2 Det är ingen man känner att den här skulle man stötta

K1 Man är ju inte ledsen när man dödar honom

[ ]

M2 Det är så svårt liksom

M2 De är bra, de väcker tankar liksom, det är ovant

Mm, en tankebok

SKRATT

Men det är lite konstigt, det känns som att det är lite pest eller kolera, någon har mördat någon

M1 Men man tycker nästan att det är okej

Anmärkningsvärt och viktigt att påpeka är att eleverna inte reagerade på att boken var kritisk till kristendomen. De uppfattade inte det som nämnvärt intressant. Eleverna konstaterar att han väl inte kan vara kristen, men längre än så går inte diskussionen. Våldigt intressant är att manlig elev 1 säger att hur illa man än tycker om pastor Gregorius så tycker man att Doktor Glas gör fel, men att det är första gången för honom som han läser en bok och inte tar någons parti. Kvinnlig elev 1 yttrar att hon inte blir ledsen när doktor Glas mördar pastorn och manlig elev 2 fyller i att ”de är bra, de väcker tankar liksom, det är ovant”. Reflektionen som förs mellan eleverna är intressant och boken väcker uppenbart frågor och nya reflektioner hos dem. Bure Holmbäck menar att *Doktor Glas* ger läsaren en insikt om att frågan om rätt och orätt inte är någon enkel sak att utreda och det kan tyckas som att manlig elev 2 tycker så eftersom han säger, ”det är så svårt liksom”.⁵⁷

Man kanske behöver vägledning för att verkligen ta till sig boken, precis som ni fått?

K 1 Ja tror att om jag hade jag läst den hemma bara för att läsa tror jag inte att ja hade jag inte gillat den lika mycket.

M2 Ja tror att det är ett bra sätt att diskutera böcker medans man läser dom, de tror ja hjälper jättemycket

K2. Ja läser typ såna där jättelättlästa som man slipper tänka

Aa men man läser ju på olika sätt liksom, man behöver läsa för att slappna av ibland

K1 Den här läser man inte bara för att

---

⁵⁷ Holmbäck, 1991, s.46

M1 För att bara chilla
XXX

M1 Den är ju inte tung

K1 Den är ju inte tung, men den är ju inte lätt heller

[ ]

M2. Den är inte tung men inte lätt heller. Lättläst men tung

[ ]

K1 Den är ju ändå tung för sinnet

M2 Den är lätt medans man läser den men den är tung emellan

K1 ja precis

M2 nu när jag tänker efter..

M1 Ja undrar om det inte är, ja brukar glömma böcker, men undra om det inte är för att man har jobbat aktivt med den också, med uppgiften, man måste ha lagt ut mycket tid.

På så vis borde Doktor Glas således vara en bra bok att använda sig av i skolan eftersom elever ska använda sig av skönlitteratur för att utveckla sin förmåga att använda skönlitteratur och andra typer av texter samt film och andra medier som källa till självinsikt och förståelse av andra människors erfarenheter, livsvillkor, tankar och föreställningsvärldar.⁵⁸ Av elevernas svar att döma har de reflekterat och fått förståelse för andra människors tankar och livsvillkor med mera. Enligt Gunilla Molloy ska inte en lärare nöja sig med att eleverna ”läser utan att tänka” och så verkar inte fallet med dessa elever heller vara, de har ju tänkt när de har läst. Talande är citatet från manlig elev 1 när han menar att Doktor Glas ”läser man inte bara för att chilla”. Anmärkningsvärt är också att eleverna antyder att läsoplevelsen inte hade varit densamma om de inte hade fått vägledning. Manlig elev 2 säger att han tror att det är bra att diskutera böcker medan man läser dem, att det hjälper mycket.

Hur tror ni han mår efter mordet?

M2 Han verkar ju rätt paranoid.

Alla. Aa

K1 Speciellt det där med blommorna.

---

⁵⁸http://www.skolverket.se/forskola_och_skola/gymnasiutbildning/2.2954/amnesplaner_och_kurser_for_gymnasieskolan_2011/subject.htm?subjectCode=SVE 2011-11-04

K2. Då känns han som ganska inte så stabil.

K1 Mm a, det blir väl så om man mördar någon

(XXX)

K2. Han har ju begått mordet offentligt, ganska riskabelt egentligen. []

M1 Jag vet inte, lite sådär innan mordet stod han vid ett vägskäl, han valde verkligen den galna vägen på nått sätt. Jag vet inte hur jag ska beskriva det, det låter jättekonstigt men.

Nej, men jag förstår vad du menar.

M1. Nej men han kunde ha valt att inte göra nånting och då hade han liksom fortsatt som vanligt men han valde att liksom att ta avstickarvägen, nån sorts chansning

Särskilt intressant är att manlig elev 1 pratar om vägskäl, och den galna vägen. Hans svar skulle möjligtvis kunna kopplas till Kerstin Ekman som ju menar att man förstår Doktor Glas längtan efter handling.⁵⁹

Hjalmar Söderberg, han ville skriva en bok som fick människor att tänka, en tankebok.

M2 Då har han lyckats tycker ja

Elevernas synpunkter och forskningen kring doktor Glas skiljer sig inte åt markant. Någonting som inte eleverna uppmärksammade var dock aspekten om självmord. Även kristendomskritiken i boken verkar vara någonting som eleverna inte funderat eller reflekterat närmre kring. Eleverna har relativt samstämmiga tankar som forskningen angående moralen som litteraturen, att det handlar om rätt och fel.

Den existentiella aspekten var svår för eleverna att definiera, men de är inne på att det centrala i boken är vad ett liv är och att doktor Glas tänker väldigt mycket.

---

⁵⁹ Ekman, 2010, s.227.

Slutdiskussion

En synpunkt på elevintervjun som är viktig att påpeka är det faktum att det var de manliga eleverna som mest kom till tals och då i synnerhet en av dem. Det är viktigt ta i beaktande när man studerar elevernas svar och reflektioner. Möjligtvis hade svaren varit annorlunda om intervjuerna hade utförts enskilt.

Det är intressant att de frågor som *Doktor Glas* väcker till stor del är aktuella ännu idag, trots att boken utkom för över hundra år sedan. I *Doktor Glas* saknas svar, men samtidigt finns det frågor som fortsätter att oroa och engagera. En fråga och reflektion som väcks när man läser är synen på aborter. I den frågan är Doktor Glas benhård och det kan anses som väldigt märkligt eftersom han nekar kvinnor att göra abort och hänvisar till sin plikt som läkare. Ändå begår han som Kerstin Ekman påpekar, det grövsta brottet en människa kan göra, han mördar. Intressant är att eleverna i intervjun säger att det är fel av doktor Glas att han gör som han gör, men att de inte tycker synd om pastor Gregorius. Diskussionen går in på att det krävs en handling i doktor Glas liv. Eleverna verkar således vara inne på samma bana som Ekman gällande drivkraften att handla. Eleverna tycker att Glas gör fel, men samtidigt känner de inga sympatier för den mördade. Pastorn är ju ful och ser ut som en slemmig padda enligt dem. Det är intressant för det pekar på elevernas ambivalens gentemot boken. Denna ambivalens är dock ingenting som behöver vara negativt, snarare tvärtom! Det tyder på att de har reflekterat och verkligen satt sig in i historien och dess karaktärer. Bure Holmbäck menar att *Doktor Glas* ger läsaren inblick i att frågan om rätt och orätt inte är lätt att utreda.⁶⁰ Detta verkar det som att de intervjuade eleverna har fått just en inblick i. Dessutom var det Hjalmar Söderbergs mening att hans *Doktor Glas* skulle bli en ”tankebok”. Av elevintervjuns svar att döma har den verkligen fungerat som en tankebok för dem och en elev säger dessutom att Hjalmar Söderberg har lyckats med detta. En elev yttrar dessutom att ”boken väcker tankar liksom, det är ovant”.

Lars O Lundgren är av åsikten att tyngdpunkten i romanen ligger på inre konflikter och en moralisk problematik.⁶¹ Även eleverna är ju inne på att det centrala temat i boken rör vad

---

⁶⁰ Holmbäck, 1991, s.46.

⁶¹ O Lundgren, 1987, s. 32.

moral är och att det handlar om rätt och fel. Det pekar på att eleverna har samma uppfattning som Lundgren.

Tänkvärt är när en elev sa att det var konstigt att abortfrågan fortfarande var så pass stor. Möjligtvis kan det vara så att eleverna på grund av att ha läst denna skönlitterära bok, fick en uppfattning om vilka normer och synsätt som rådde i början av 1900-talet. Om så är fallet är det ytterligare en anledning till varför man ska använda sig av just *Doktor Glas* i skolan.

Gällande de existentiella aspekterna i romanen gav eleverna inga direkta eller konkreta svar på vad de uppfattade som existentiellt. Det skulle kunna vara så att eleverna inte var bekanta med begreppet och att frågan av den orsaken var svår för dem att svara på. Möjligtvis hade jag kunnat ge ett exempel på vad jag menade var en existentiell aspekt och på så vis få dem att ge exempel. En nackdel med det tillvägagångssättet är att eleverna hade kunnat samlas kring mitt exempel och inte reflektera själva kring det existentiella. Däremot diskuterade de kring att Doktor Glas tänker mycket och att boken även handlar om ”vad är ett liv”, vilket kan anses som en existentiell aspekt.

Eleverna som intervjuades hade gått igenom boken med hjälp av bokcirklar och de menade att de inte hade läst boken på samma vis om de inte hade blivit tvungna att jobba med den aktivt. De talar även om att de ej skulle ha fått samma läsupplevelse om de hade läst boken hemma. En elev säger att han inte brukar komma ihåg böcker, men att de har jobbat aktivt med *Doktor Glas* och att det kanske är därför som han kommer ihåg den. Av studien att döma är *Doktor Glas* en bra roman att använda i skolan eftersom den innehåller element som väcker tankar hos eleverna. Vad är rätt och vad är orätt och vad är egentligen moral för någonting? Eleverna pratar om huruvida boken är lättläst eller inte och en elev yttrar att den är ”lätt att läsa, men tung emellan” och det kan ses som ytterligare ett bevis på att eleverna har läst och reflekterat kring boken.

Genom att låta elever i gymnasieskolan läsa *Doktor Glas* och samtidigt som lärare ge vägledning och uppgifter får man förhoppningsvis elever att börja tänka kring litteraturen de läser.

Enligt Helen Schmidl framhålls inom den didaktiska forskningen betydelsen av att elever i skolan får arbeta aktivt med skönlitterära texter. Eleverna ska inte heller lämnas ensamma med sin läsning och läraren bör se till att de får möjlighet att bearbeta de tankar och reflektioner som läsningen ger.⁶²

Förslagsvis skulle *Doktor Glas* kunna användas i skolan genom samtal i bokcirklar. Fyra

---

⁶² Schmidl, 2008, s.41.

elever i varje grupp som samlas och diskuterar boken en gång i veckan på svensklektionen. Läraren ger eleverna frågor som eleverna sedan diskuterar boksamtalsgruppen. Ett exempel skulle kunna vara att eleverna får olika ”uppgifter” till varje vecka. En elev sammanfattar det viktiga i de lästa kapitlen och en annan får till uppgift att illustrera någonting ur boken som den personen anser är viktigt. Den tredje eleven är sekreterare och den fjärde eleven tar upp centrala teman och frågor. Genom detta sätt får eleverna ett ansvar på sig att göra uppgifterna till varje vecka så att inte de andra i gruppen försummas. Troligtvis läser de då *Doktor Glas* aktivt, de lämnas inte ensamma med sin läsning och förhoppningsvis blir skönlitteraturen en källa till kunskap och glädje för eleverna.

Sammanfattning

Syftet med denna uppsats har varit att undersöka vilka moraliska och existentiella aspekter som framkommer i Hjalmar Söderbergs roman *Doktor Glas*. Vidare var syftet att jämföra gymnasieelevers tankar kring boken med forskningens synpunkter och undersöka om *Doktor Glas* var en lämplig bok att använda sig av i skolan för att få elever att utveckla förmågan att fördjupa sig i moraliska och existentiella frågor. Hjalmar Söderberg menade att hans verk *Doktor Glas* var en tankebok och därför var även en fråga om eleverna hade reflekterat när de läste boken.

Uppsatsen frågeställningar var följande:

- Vilka moraliska och existentiella frågor behandlas i Söderbergs *Doktor Glas*?
- Ser de intervjuade eleverna andra synpunkter på vad som är moraliskt och existentiellt än forskningen kring detta?
- Är *Doktor Glas* en passande bok att använda sig av i skolan för att utveckla förmågan att fördjupa sig i moraliska och existentiella frågor?

Det som litteraturen behandlar som moraliskt respektive existentiellt i *Doktor Glas* är följande aspekter: synen på aborter, rätten att döda, kristendomskritik samt frågan om vad moral är.

Elevernas syn på vad som är moraliska och existentiella frågor överensstämde med forskningen. Det som eleverna inte tar upp är dock synen på självmord samt kristendomskritiken i *Doktor Glas*. En av eleverna tyckte inte heller att abortfrågan var central i boken. Av elevernas svar att döma lämpar sig boken väl för läsning i skolan för att få eleverna att börja reflektera kring litteratur, vilket även är ett av läroplanens mål med svenskämnet. Däremot skall eleverna inte lämnas ensamma med sin läsning, utan de behöver vägledning för att ta till sig och reflektera kring det lästa.

Källor och litteratur

- Ekman Kerstin, Skuggan som ville bli människa, *Läkarens plikt och moralens flytande tillstånd*, red Nils O Sjöstrand, Stockholm, 2010
- Holmbäck Bure, *Hjalmar Söderberg och passionerna*, Borås, 1991
- Holmbäck Bure, *Hjalmar Söderberg - ett författarliv*, Stockholm, 1988
- Lindell Per, *Transkription av tal och samtal-teori och praktik*, 1994
- Lundgren O Lars, *Liv jag förstår dig inte- Hjalmar Söderbergs Doktor Glas*, Stockholm, 1987
- Norrby Catrin, *Samtalsanalys, Så gör vi när vi pratar med varandra*, Lund, 1996
- Molloy Gunilla *Reflekterande läsning och skrivning*, Lund, 2008
- Per Olvmyrs, Patrik Svenssons, *Läsning av skönlitteratur i skolan. Vad ska eleverna läsa och varför?* C-uppsats, Malmö
- Schmidl Helen *Från vildmark till grön ängel-receptionsanalyser av läsning i åttonde klass*, Göteborg, 2008
- Sundstedt Anita, *En receptionanalys av Hjalmar Söderbergs roman Doktor Glas, med inriktning på etiken kring liv och död*, 1992, Uppsala. C-uppsats
- Söderberg Hjalmar, *Doktor Glas*, Stockholm, 1905
- Thavenius Jan, *Svenskämnets historia*, Lund, 1999
- Trost Jan, *Kvalitativa intervjuer*, Lund, 1997
- Wolf Lars, *Läsaren som textskapare*, Lund, 2002

Webbkällor

http://www.skolverket.se/forskola_och_skola/gymnaseutbildning/2.2954/amnesplaner_och_kurser_for_gymnasieskolan_2011/subject.htm?subjectCode=SVE 2011-11-04

http://www.skolverket.se/forskola_och_skola/gymnaseutbildning/2.2954/amnesplaner_och_kurser_for_gymnasieskolan_2011/subject.htm?subjectCode=SVE 2011-11-14

http://www.skolverket.se/lagar_och_regler/2.3134/2.5007?_xurl=http%3A%2F%2Fwww4.skolverket.se%3A8080%2Fwtpub%2Fws%2Fskolfs%2Fwtpubext%2Ffs%2FRecord%3Fk%3D2302 2011-11-

14

<http://www.ne.se/lang/hjalmar-s%C3%B6derberg> 2011-11-27

http://www.ne.se/lang/hjalmar-s%C3%B6derberg	2011-11-27
http://www.soderbergsallskapet.se/bibliografi/	2011-11-27
http://www.ne.se/doktor-glas	2011-12-09
http://www.soderbergsallskapet.se/hjalmarsoderberg/	2011-11-27

Bilaga

Transkribering, elevintervju

Vilka moraliska och existentiella frågor tycker du framkommer i *Doktor Glas*? Ge exempel.

K1 Är det rätt att döda.

M2 Mm, precis om det är det rätt att döda för att skydda någon annan

K2 Mm, det pratar dem om rätt mycke

K1 A de för de verkligen

Kille 2 Och så lite, va är moral tycker ja de pratar om ganska mycke. Asså finns de på riktigt eller är de bara andra folks föreställningar o så?

(P)

Vad är moral. Jag har inget bra svar. Han ställer sig frågan, vad är moral egentligen?

M2 Vad är rätt och fel

M1 Han ställer sig frågan

Vad är moral för er?

M1 Ja, vad är moral?

SKRATT

M1 Egentligen har det att göra på nått sätt hur man har blivit uppfostrad, man har fått lära sig vad som är rätt å fel å man vet inte riktigt varför egentligen,

K2 Det som känns rätt och fel

M1 Ja, men precis troligtvis har man fått en uppfostran för att man ska känna så, men de är ändå bra för det ligger som grund för att man inte ska såra någon annan. Kan märka på andra hur de reagerar.

Men om man inte har fått någon uppfostran?

M1. Nej men precis, då blir det väldigt mycket svårare å frågan är då om man känner va som är rätt å fel. Ja antar att man kan märka det på andra, på hur andra reagerar

Är det rätt att döda för att skydda någon annan?

(P)

K1 Asså, kanske inte som han gjorde i boken, alltså för att hon inte vill vara i det äktenskapet. Det tyckte ja var lite väl.

K2 Ja minns inte varför hon inte skilde sig?

M2. Han skulle aldrig gå med på skilsmässan, han skulle aldrig förlåta henne.

[ ]

K1 Måste man godkänna? Det är fortfarande så idag.

M1 Så är det fortfarande idag, i allfall i alla filmer ,man måste ju kunna skilja sig....

Varför gifte sig hon med honom överhuvudtaget? Det köpte inte jag. Tveksam, det var ett ganska skumt val.

M1. De kanske var rätt att göra så, hon var typ tveksam

K1. Det var ett ganska skumt val

M1. Hon blev av med någon hon älskade eller hur var det? Överlappande tal. Typ försent eller nått. Tecken

K1. Hon sprang väl ifrån någon å sen tröttnade hon, o sen var det försent

M1 Sen tog hon det som något tecken, eller var det inte så? Skulle visa sin tro..

M2. Hon var uberkristen.

M1 Konstig förklaring.

Det är ju också lite extentiellt, vad är meningen med att jag är här överhuvudtaget. Den tanken fick jag.

Han har ju nekat kvinnor som kommer till honom som vill göra abort? Den är ju fortfarande aktuell på så vis

M1: Det är ju konstigt att det fortfarande är en så pass stor fråga.

Ja, det har ju också med moral, rätt och fel.

M2 Jag undrar om det handlar så mycket om abort egentligen. Det känns mer som att han diskuterar det som händer, att man ska tänka att sådär tänker jag också ibland, han tänker ju mycket, de tar aldrig slut.

SKRATT .

M2 De är nog inte han han vill diskutera aborter, utan mer meningen med livet och sådär.

K1 Abort är väl också rätt att döda.

M2. Ja vet, men det var inte det

M1 Mer vad är ett liv.

Det kanske inte var det som var det centrala för dig som du tänkte på? Nej precis.

Mer exempel på vad som är extensiellt? (P) Tror ni att han är kristen?

K1 Nej det kan han väl inte vara

M2 Näähän var väl det förrut, vänta nu

K2 Han pratade inte så mycket om det i boken. jag uppfattade inte det iallfall.

M1: Han var grymt smart när han var liten. Gick i klassen över å [ ]

(XXX)

Vi går vidare. Vad är det centrala temat i boken?

(P)

M2. Asså, de centrala temat tycker jag är , va är moral

K2 Ja, precis, va är rätt och fel

K1 En rätt och fel diskussion hela tiden

M2. Sen svävar han ju ut om andra grejer och så men han kommer alltid tillbaka till va som är moral och rättfärdigar liksom. De känns som att det är det centrala temat iallfall

Hjalmar Söderberg, Han ville skriva en bok som fick människor att tänka, en tankebok

M2 Då har han lyckats tycker ja

Han skrev en annan bok som heter Martin Bricks ungdom. Jag tyckte inte att jag lyckades med Martin Bricks ungdom.

Prat om Martin Bricks ungdom.

Nästa fråga, väcker boken tankar om livet och vad som är moraliskt?

(P)

Hur tror ni han mår efter mordet?

M2 Han verkar ju rätt paranoid.

Alla. Aa

K1 Speciellt det där med blommorna.

K2 Då känns han som ganska inte så stabil.

K1 Mm a, det blir väl så om man mördar någon

(XXX)

K2 Han har ju begått mordet offentligt, ganska riskabelt egentligen. Överlappande tal.

M 1 Ja vet inte, lite sådär innan mordet stod han vid ett vägskäl, han valde verkligen den galna vägen på nått sätt. Ja vet inte hur jag ska beskriva det, de låter jättekonstigt men.

Nej, men jag förstår vad du menar.

M1. Nej man han kunde ha valt att inte göra nånting och då hade han liksom fortsatt som vanligt men han valde att liksom att ta avstickarvägen, nån sorts chansning

Jag förstår vad du menar, han var en ganska grå person..

M2 Asså ja tycker nästan att liksom han börjar diskutera efter hur man ska leva sitt liv.

K1 Ja

M2 Han börjar ju tänka efter mordet. Att de nästan var en bra grej

K2 Ja mordet gör att han blir en verklig människa känns det som

M2 Ja, ja håller faktiskt med. Det kändes att han han..

M1 Han börjar känna saker.

M2 Ja, precis han börjar känna saker å börjar tänka att kärlek kanske är bra å så

Alla Mm

M2 Det känns som han kom till en bättre insikt efter att han hade mördat någon.

(XXX)

M1 Jag håller med

Hon blev ju av med honom också

K2 Man fick aldrig

M1 Man fick aldrig veta om hon var ledsen

M2 Fast när hon var vid huset kändes det som hon också var paranoid för , aa

Fast hon visste ju inte att han inte hade dött en naturlig död

M1 Menar du när hon lämnar brevet?

K1 Hon blev ju själv till slut ändå

M1 Ja asså frågan är vem hon skickade brevet till, det stör mig så sjukt mycket.

M2 Jaha, jag tänkte att de va till Klas

XXX

M2 Fast han kanske dubbelspelade

K1 Ja vid sidan av älskarinnan

M1 A kanske, ja vet inte. Det är mycke obesvarade frågor tycker ja

Det är väl en ganska bra bok då kanske, om den väcker såna tankar?

XXX

Han våldtar egentligen henne.

M2 Ja, a det gör han ju

M1 Han utnyttjar ju allt möjligt för att få det som behagar honom

K1 Ja till och med när hon är sjuk liksom

XXX

Han säger att det är sin plikt, och då skulle ju en läkare kunna säga samma sak, att det liksom är dens plikt att faktiskt att skydda någon som far illa. Plikten är ganska intressant också. Men man får inga sympatier för honom

K2 Nä verkligen inte

M1 Men hur illa man ändå tycker om honom så tycker man ju att Doktor Glas gör fel. Det är så svårt för man kan inte (P) det är första gången för mig som ja läser inte bok och inte tar någons parti

XX

M1 Det är ingen man känner att den här skulle man stötta

K1 Man är ju inte ledsen när man dödar honom

[ ]

M2 Det är så svårt liksom

M2 De är bra, de väcker tankar liksom, det är ovant

Mm, en tankebok

SKRATT

Men det är lite konstigt, det känns som att det är lite pest eller kolera, någon har mördat någon

M1 Men man tycker nästan att det är okej

Tycker ni att skönlitteratur är ett bra sätt att få en att reflektera över såna här frågor?

(P)

M2 Ja asså nu efter boken säger ja ja, det hade jag inte sagt innan, ja är inte den som brukar läsa jättemycke.

K2 Ja läser typ såna där jättelättlästa som man slipper tänka

Aa men man läser ju på olika sätt liksom, man behöver läsa för att slappna av ibland

K1 Den här läser man inte bara för att.

Kille 1 För att bara chilla..

XXX

M1 Den är ju inte tung

K1 Den är ju inte tung, men den är ju inte lätt heller

[ ]

Kille 2 Den är inte tung men inte lätt heller. Lättläst men tung

[ ]

K1 Den är ju ändå tung för sinnet

M2 Den är lätt medans man läser den men den är tung emellan

K1 ja precis

M2 nu när jag tänker efter

M1 Ja undrar om det inte är, ja brukar glömma böcker, men undra om det inte är för att man har jobbat aktivt med den också, med uppgiften, man måste ha lagt ut mycket tid.

Hade det varit svårare att läsa den själv och få samma läsupplevelse?

Alla Ja!

K1 Om ja hade sträckläst den så hade jag nog inte, då hade man inte sådär emellan haft tid att tänka

[ ]

M2 Ja tror att de här verkligen är en bok man skulle sträckläsa, för jag det, ja gjorde det och det va verkligen ”denhåra nu måste ja sluta känslan”.Aa men nu kör vi

M1 Ja me men de va för att ja ville bli av med den

SKRATT

K1 Men hur gick de, då sträckläst ju du?

M1 Hur de gick? De fyra första läste jag

K1 Ja de är ju ganska många

M1 Sen väntade jag till i förra veckan för att läsa resten

K2 Men kändes det jobbigt att läsa då eller var de sädär

M1 Men asså ja behöver inte reflektera över den om , ja är ganska bra på att slå på å av, ja behöver inte ligga å älta om ja inte känner att jag vill de.

Det är skönt

SKRATT

M1 Så var det med den här boken

Ni har ju andra ämnen också

M 2 Ja fixa grejer till bokcirkeln jättebra kanske inte var högsta prioritet när man hade kemiprov samma dag

Men om jag frågar er, hur tycker ni att man ska arbeta med skönlitteratur i skolan? Är det ett bra sätt att ha bokcirklar å sånt?

[ ]

K1 Ja ja tyckte det var bra

M2 Ja tror man måste vänta hyfsat till att man faktiskt gör uppgifterna, men det beror på vilken klass å så, ja tror inte det hade funkat jättebra för oss i typ ettan

M1 Nej det hade inte gjort det

M2 Då hade det varit Wikipedia

M2 Jag tror att det bara var vår grupp som funkade så bra. Jag vet andra som inte hade läst, men för oss har det ju funkat

M1 Till att börja med, helt ärligt, vi fick en bra bok å sen har vi koll på varandra, att vi har materialet på riktigt

Tycker ni att det är skönt att ni bara är fem stycken som läser samma bok och att det inte är hela klassen?

K1 Det är mycket svårare att diskutera i helklass

M2 Då kan man alltid slippa undan tror man, man gör det inte lika bra

[ ]

K1 om man inte gjort nått till det här känner man sig hemskt

M2 Då är det gruppen, man sviker en grupp, så himla dålig stil., läser hela klassen är man inte en grupp och då måste man göra det individuellt för man kan inte göra allting i grupp å då kan man lämna in de imorgon istället. De gör ingen skillnad i praktiken egentligen.

XXX

Man kanske behöver vägledning för att verkligen ta till sig boken, precis som ni fått?

K1 Ja tror att om jag hade jag läst den hemma bara för att läsa tror jag inte att ja hade jag inte gillat den lika mycket.

M2 Ja tror att det är ett bra sätt att diskutera böcker medans man läser dom, de tror ja hjälper jättemycket

Sista frågan på pappret. Meningsfullt att läsa i skolan?

M1 Ja det är det ju verkligen.